ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

Шовот тумани

2024 йил 23 август

Судъя: Б.И.Хайитбоев

Шовот туманлараро иктисодий суди раиси, судья Б.Хайитбоев раислигида, судья ёрдамчиси Ш.Салаевнинг котиблигида, Шовот туманлараро иктисодий суди биносида, очик суд мажлисида

Даъвогар: Гурлан туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгашининг «DAVLAT» фермер хўжалиги манфаатида

Жавобгар: «GURLAN GLOBAL TEKS» МЧЖдан 01.02.2023 йилдаги №137-сонли шартномага асосан 235.752.666 сўм асосий қарз, 171.272.822 сўм уруғлик хом ашё хаққи қарздорлиги ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича ишни даъвогар фермер хўжалиги вакили М.Давлетов, ишончли вакили адвокат И.Якубов (ордер, ишончномага асосан) иштирокида кўриб чиқиб, куйидагиларни

аниклади:

Гурлан туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгашининг «DAVLAT» фермер хўжалиги манфаатида Шовот туманлараро иқтисодий судига даъво аризаси билан мурожаат қилиб жавобгар «GURLAN GLOBAL TEKS» МЧЖдан 01.02.2023 йилдаги №137-сонли шартномага асосан 235.752.666 сўм асосий қарз, 171.272.822 сўм уруғлик хом ашё хаққи қарздорлиги ундиришни сўраган.

Суднинг ажрими билан ишга низонинг предметига нисбатан мустақил талаблар билан арз қилмайдиган учинчи шахс сифатида Гурлан туман қишлоқ хужалиги булими жалб қилинган.

Суд мажлисида иштирок этган даъвогар фермер хўжалиги вакили тушунтириш бериб даъво талабини асосий қарздорлик қисми хақиқатдан судга даъво ариза киритилганидан сўнг тўлик хисоб китоб килинганлигини, даъво талабини 171.272.822 сўм уруғлик хом ашё хаққи қисми қопланмаганлигини, эхтиётсизлиги сабабли ушбу даъво талаби юзасидан жавобгарга махсулот топширилганлиги юзасидан барча тасдикловчи хужжатлар жавобгар жамиятида қолганлигини, талабидаги микдорда уруғлик махсулоти бирок даъво етиштирилганлиги мутасадди ташкилотлари туман томонидан расмийлаштирилган хужжжатлар билан тасдиқланишини, шу сабабли даъво талабини 171.272.822 сўм уруғлиқ хаққи қисмини тўлиқ қаноатлантиришни сўради.

Бугунги суд мажлисида даъвогар Гурлан туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгаши, жавобгар ва учинчи шахс Гурлан туман қишлоқ хўжалиги бўлими вакили иштирок этмади ва даъво ариза юзасидан фикр билдирмади. Уларнинг суд мажлисининг ўтказилиш куни, жойи ва вақти ҳақида тегишли равишда хабардор қилинганлиги тўғрисида ишда тегишли хужжатлар мавжуд.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг (бундан буён матнда ИПК деб юритилади) 128-моддасига кўра агар суд иқтисодий суд ишларини юритиш иштирокчиси ўзига юборилган ажримнинг кўчирма нусхасини олганлиги ёки ушбу Кодексда назарда тутилган бошқа усулда хабардор қилинганлиги тўғрисида суд мажлиси бошлангунига қадар маълумотларга эга бўлса, ушбу иштирокчи тегишли тарзда хабардор қилинган деб ҳисобланади.

Бундай холда, суд ишни ИПКнинг 128, 170-моддаларига асосан уларнинг иштирокисиз кўриб чикишни лозим деб хисоблайди.

Суд, иш хужжатларини ўрганиб чикиб, ишда иштирок этувчи шахслар вакилларининг тушунтиришларини тинглаб, куйидаги асосларга кўра, даъвогарнинг даъвосини рад килишни, даъвогар суд харажатларидан озод эканлигини қайд этишни лозим деб топади.

Иш хужжатлари ва суд мухокамасидан аникланишича, тарафлар ўртасида 01.02.2023 йилдаги №137-сонли "Пахта хом ашёси ва уруғлик пахта харид қилиш бўйича фьючерс шартномаси тузилган.

Шартномаларнинг 1.1-бандида "Хўжалик" (бу ўринда даъвогар) мазкур шартноманинг 1.2 ва 1.4-бандларида кўрсатилган микдордаги пахта хом ашёси ва уруғлик пахтани "Тайёрловчи" га (бу ўринда жавобгарга) қайта ишлаш ёки сотиш учун етказиб бериш, "Тайёрловчи" эса ушбу махсулотни олдиндан молиялаштириш хамда келишилган муддатларда муайян нарх бўйича ҳақини тўлаб харид қилиш мажбуриятини ўз зиммасига олган.

«DAVLAT» фермер хўжалиги 2023 йил бизнес-режасига асосан 65 гектар майдондан 280 тонна пахта хом ашёсини етказиб бериш мажбуриятини олган бўлсада 195,7 тонна пахта хом ашёси топширган.

Жавобгар томонидан шартнома бўйича зиммасига олган мажбуриятларини бажариш учун даъвогарга агротехник тадбирларини молиялаштириш учун маблағлар, минерал ўғит, ёқилғи мойлаш ва бошқа маҳсулотлар берилган ва хизматлар кўрсатилган.

Даъво аризада баён этилишича, етказиб берилган махсулот учун якуний хисоб-китоблар натижасида аникланган махсулот хаки шартномада белгиланган муддатларда тўланмаганлиги натижасида жавобгарнинг даъвогар олдида 01.02.2023 йилдаги №137-сонли шартномага асосан 235.752.666 сўм асосий қарз кредиторлик қарздорлиги вужудга келган.

Мазкур қарздорликни тўлаб беришни сўраб, даъвогарнинг жавобгарга юборган огоҳлантириш хати жавобгар томонидан ижросиз ва жавобсиз қолдирилган.

Шундай кейин Кенгаш даъвогар манфаатида судга мазкур даъво талаблари билан мурожаат қилган.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 55-моддасига кўра, ҳар ким ўз ҳуқуқ ва эркинликларини қонунда тақиқланмаган барча усуллар билан ҳимоя қилишга ҳақли.

Ўзбекистон Республикасининг Фукаролик кодекси (бундан буён матнда ФК деб юритилади) 234-моддасига кўра, мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ФКда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади.

ФК 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва конун хужжатлари талабларига мувофик, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса

— иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофик лозим даражада бажарилиши керак.

Даъво талабини асосий қарздорлик қисми ишдаги ҳужжатлар ва судда аниқланган ҳолатлар билан тўлиқ тасдиқланади.

Бироқ, Гурлан туман фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгаши судга 16.08.2024 йилдаги №01/04-337-сонли ариза тақдим қилиб унга кўра "235.752.666 сўм асосий қарздорлик жавобгар томонидан судга даъво ариза киритилганидан сўнг тўлиқ қопланганлиги" кўрсатиб ўтилган.

Суд, юқоридагиларга асосан даъвогарнинг асосий қарздорликни ундириш юзасидан даъво талабини қаноатлантиришни рад қилишни, суд харажатларини жавобгар зиммасига юклашни лозим топади.

Шунингдек, даъвогар ўзининг даъво талабида шартноманинг 5.2-бандига асосан жавобгардан 171.272.822 сўм уруғлиқ хом ашё хаққи ундиришни сўраган.

Ўзбекистон Республикасининг Фукаролик кодекси (бундан буён матнда ФК деб юритилади) 234-моддасига кўра, мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ФКда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади.

ФК 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонун ҳужжатлари талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса — иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак.

Шартноманинг 5.2-бандида "Уруғлик пахта учун уруғликнинг унувчанлиги 90 фоиздан юқори бўлганда харид нархига қуйидаги микдорда микдорда устама хақ тўланади.

Элита ва суперэлита чигит учун-100%

1-репродукцияли чигит учун -75%

2-репродукцияли чигит учун -50%

3-репродукцияли чигит учун -25%

Уруғлик чигитлар унувчанлиги 90 фоиздан паст бўлса устама нарх тўланмайди.

Устамалар етиштирилган уруғлик пахта хом ашёсининг асосий фонди микдорига хисобланади ва куйидаги тартибда 2-боскичда хисоб китоб амалга оширилади.

Биринча босқичда топширилган уруғлик пахта хом ашёси учун хисобланган устаманинг 50 % миқдорида уруғлик хўжаликларига пахта хом ашёсини пахта тозалаш корхонасига топширган вақтда деб белгиланган.

Бироқ, даъвогар «DAVLAT» фермер хўжалиги томонидан даъво талабини ушбу қисми юзасидан жавобгарга уруғлик хом ашёси етказиб берилганлиги тасдиқловчи хужжатлар судга тақдим қилинмади.

Мазкур холатда даъвогарнинг 171.272.822 сўм уруғлик хом ашё хаққи ундириш талаби асоссиз хисобланади.

Суд, юқоридагиларга асосан даъвогарнинг 171.272.822 сўм уруғлик хом ашё хаққи ундириш юзасидан даъво талабини қаноатлантиришни рад қилишни, даъвогар давлат божи тўловидан озод эканлигини қайд этишни лозим топади.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 68моддасига кўра, ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши керак. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 10.10.2017 йилдаги ПҚ 3318-сонли қарори 3-бандида фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари манфаатларини кўзлаб судга давлат божи тўламасдан даъво аризалари, давлат ва хўжалик бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг қарорлари, уларнинг мансабдор шаҳслари ҳатти-ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоятлар тақдим этиш. Бунда даъво аризасини қаноатлантириш рад этилганда манфаати кўзлаб даъво аризаси киритилган фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгаларидан давлат божи ундирилмайди деб кўрсатилган.

Юқоридагиларга асосан, суд даъвогарнинг даъвосини рад қилишни, почта харажатини даъвогар зиммасида қолдиришни, даъво талабини 235.752.666 сўм асосий қарз ундириш қисми юзасидан суд харажатларини жавобгар зиммасига юклашни, 171.272.822 сўм уруғлик хом ашё хаққи ундириш талаби юзасидан даъвогар давлат божи тўловидан озод эканлигини қайд этишни лозим топади.

Бинобарин, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 68, 118, 166, 176-179, 180, 185-моддаларини қўллаб, суд

КАРОР КИЛДИ:

Даъвогарнинг даъво талаби рад қилинсин.

«GURLAN GLOBAL TEKS» масъулияти чекланган жамиятидан Республика бюджетига 4.715.053,4 сўм давлат божи ундирилсин.

Даъвогар суд харажатларидан озод эканлиги инобатга олинсин.

Хал қилув қарори қонуний кучга киргач ижро варақалари берилсин.

Хал қилув қароридан норози томон бир ойлик муддат ичида шу суд орқали Хоразм вилоят суди иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига апелляция тартибида шикоят (протест), биринчи инстанция судининг қонуний кучга кирган, апелляция тартибида кўрилмаган ҳал қилув қарори устидан олти ой ичида кассация тартибида шикоят беришга, прокурор протест келтиришга ҳақли.

Судья Б.Хайитбоев

